

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3190 Boortmeerbeek

2/3954

Alpaidis 50^e Jaargang

1965/2014

Tijdschrift voor Heemkunde Folklore en Oudheidkunde

Nieuwsblad van de Hoegaardse Biergilde 'Die Edele Orde van den Moutstock'

Anno L nr. 194 1/2014

driemaandelijks maart, april, mei 2014

Afgiftekantoor 3190 Boortmeerbeek

Inhoud

Editoriaal bij de 50^{ste} jaargang van Alpaidis

Facetten van het moeilijke dagelijkse leven te Hoegaarden tijdens de oorlogsjaren

Tentoonstelling op palmzondag 13 april over de eerste wereldoorlog te Hoegaarden in de zaal *Grand Cru* van het gemeentehuis in samenwerking met de Hoegaardse kunstenaars

(M. Dodion en W. Pedjko)

Hoe zat het met onze palmprocessie onder de eerste wereldoorlog? *(M. Dodion en W. Pedjko)*

Bier en brouwen in woelige tijden *(M. Dodion en W. Pedjko, met dank aan Albert Guilluy)*

Swollen Henri Jacques (Hoeg. 10.07.1889-10.06.1916)), eervol gesneuveld

De enige gesneuvelde officier in het heldenboek: Lambrechts E. *(M. Dodion en W. Pedjko)*

Zelfs het Hoegaardse dialect draagt sporen mee van de eerste wereldoorlog

Van maand tot maand in het jaar 1914

Recente publicaties

Inhoud van de 49^{ste} jaargang van Alpaidis

Inhoud van de 54^{ste} jaargang van Familieschoon

Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

Editoriaal bij de 50^{ste} jaargang van Alpaidis

Onze heemkundige kring, opgericht in 1965, was voor Hoegaarden de eerste in zijn soort. Daarmee werd een leemte opgevuld tussen de 2 bestaande familietijdschriften en de publicatie van de Geschiedenis van Hoegaarden in 1959 door pastoor en Hoegaardier J. Vander Velpen. Het familieblaadje van de families Lodewijcks en Vander Velpen, dat al begon te verschijnen, vlijtig in het aantal benodigde exemplaren overgeschreven, in het jaar 1880, was niet bepaald een voorbeeld van een echt regelmatige publicatie. De tiende jaargang begon in 1914, jaar waarin de publicatie opnieuw werd afgebroken, nu door het uitbreken van de oorlog, zodat de 11^{de} jaargang startte in 1919. Tussen 1926 en 1955 verscheen het tijdschriftje niet meer. De drijvende kracht achter deze vorm van familieband, Louise Vander Velpen, was als verpleegster met de eerste zusters van Hoegaarden mee naar hun kersverse missie vertrokken. Vervolgens trad Louise als slotzuster in bij de Carmel. Zo zal de publicatie voorlopig eindigen met de 17^{de} jaargang in 1925 en de 18^{de} jaargang zal in 1955 terug een maandelijks familietijdschrift maken van 'L'Ami Fidèle'. Vanaf dan zal pastoor J. Vander Velpen de redactie op zich nemen en zo zal het tijdschriftje tot 1968, 31^{ste} jaargang, regelmatig verschijnen. In de jaren 1970 verschijnen er sporadisch nog enkele nummers.

Beter vergaat het met Familieschoon het genealogische tijdschrift dat door Hubert Van Nerum werd begonnen in 1960 als familietijdschrift voor de familie Van Nerum. In 1971 bij de heroprichting van de *Confrérie van de V Notabele Geslachten van Hoegaarden (1741)*, zal *Familieschoon* zich toelagen op de genealogie en de geschiedenis van de betrokken families. Dit jaar is het tijdschrift aan zijn 55^{ste} jaargang toe en is het een onmisbare aanvulling bij *Alpaidis*. Geschiedenis in de brede zin van het woord is altijd een geschiedenis van mensen en families.

De Geschiedenis van Hoegaarden van 1959 en de (zuinig) aangevulde heruitgave in 1981 wordt dankzij het opzoekingswerk van de Heemkring voortdurend aangevuld. De neerslag hiervan staat in onze *Alpaidis*.

Dit jubileum laten we niet ongemerkt voorbijgaan. Op Palmzondag stelt de heemkring tentoon over de eerste wereldoorlog te Hoegaarden. Het dagelijkse leven, de zorgen en ontberingen, de ontgoochelingen en de menslievendheid, het medeleven en de heldhaftigheid zullen in het gemeentehuis getoond worden.

De Confrérie van de V Geslachten van Hoegaarden werd in 1741 opgericht, in de eerste plaats als een soort van machtsconcentratie door de familie Sweerts; maar de aanleiding was de **stichting van twee studiebeurzen**. Deze hebben, zoals de confrérie zelf, de tand van de tijd overleefd. Wie denkt daarop recht te hebben gaat in het **gemeentehuis** kijken op de aanplakbrief van de studiebeurzen Peeters en doet zijn aanvraag uiterlijk begin mei. Er is trouwens ook nog een derde studiebeurs Peeters.

Het ligt ook in onze bedoeling de overvloed aan doelgerichte verworven informatie over de oorlog 1914-1918 te verwerken tot een lijvige publicatie. Alleen maar moet de heemkring daarvoor beschikken over voldoende middelen...het nemen van een abonnement op *Alpaidis* is al een hulp.

Een eerste aanzet tot dat overzichtsboek is, buiten de reeds verschenen artikels in *Alpaidis*, de tentoonstelling op palmzondag 13 april e.k. in de zaal 'Grand Cru' van het gemeentehuis, tentoonstelling georganiseerd door de gemeente en de plaatselijke kunstenaars

Facetten van het moeilijke dagelijkse leven te Hoegaarden tijdens de oorlogsjaren

(M. Dodion en W. Pedlko)

Maandag 17 januari 1916 is het werk van de *Melkdruppel* gestart te Hoegaarden in het oud wezenhuis op de Stoopkensstraat (stichting Alexander Nijs); daarvoor waren een aantal juffrouwen en dames van Hoegaarden in opleiding te Tienen geweest; de bedoeling was jonge moeders en hun baby's te ondersteunen met bijkomende en aangepaste voeding en tips (nu spreken we van *Kind en Gezin*)

Het verstrekken van **goedkope maaltijden** werd begonnen, we spreken altijd voor Hoegaarden, op vrijdag 30 maart 1917, was hoog nodig als je even meekijkt naar het dagmenu voor de maand september 1917

Het dagelijkse menu van de welstellende Hoegaardier in september 1917:

's morgens

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing

's middags

twee aardappelen met wat vlees of eieren als je genoeg geld hebt en als je thuis eet,
wat groenten als je er in de tuin hebt of mits contant geld hebt kunnen kopen

in de namiddag

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing

's avonds

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing,
en als je geld hebt kan je nog vlees kopen...maar roep het niet van de daken want
tweemaal vlees eten per dag is een misdaad volgens de *moffen* (Duitsers)

Het dagelijkse menu van de arme mens in september 1917:

's morgens

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing

's middags

twee aardappelen met een bord volkssoep

in de namiddag

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing

's avonds

één heel kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing,

'Onnoodig te zeggen dat hier veel armoede en ellende is. In H(oegaarden) zijn rond de 400 werklie, die geen en voet labeurgrond hebben, en bijgevolg al hun voedsel moeten koopen – die sedert maanden zonder werk zijn (Vilvoorden, Luik, Couillet, Charleroi) en ook zonder middelen van bestaan, en die bedroefde staat van zaken verergert nog alle dagen door de schandelijke handelwijze van het partijdig voedingskomiteit, waarvan niet één enkel katholiek deelmaakt; nochtans van in 't begin van den oorlog eèr er kwestie was van voedingskomiteit, hebben de katholieken den voorstel gedaan een gemengd hulpkomiteit te stichten'.¹

¹ Uit een nota opgesteld voor de pastoor van Hoegaarden, om verwerkt te worden in zijn relaas over de oorlog op vraag van het aartsbisdom

Voor wat **steenkool**....moest men veel inspanning leveren!

Louise Vander Velpen noteert op vrijdag 1 februari 1918 in haar oorlogsdagboek: *'We hebben El. Naar Dongelberg gebracht. Op de steenweg naar Jodoigne hebben we veel kruiwagens gezien met steenkool. Wat een miserie! Arme mensen toch die met de kruiwagens naar Charleroi moeten om wat steenkool te hebben; en nu kan men profiteren van het mooi weer. Gisteren zijn een dertigtal Hoegaardiërs vertrokken.'*

In de week van zondag 20 oktober 1918 zijn er te Hoegaarden 13 mensen overleden, de meesten ten gevolge van de **Spaanse griep**

Het **Nationaal Hulp- en Voedingscomité** had ook haar Hoegaardse afdeling; maar de meeste levensmiddelen waren gerantsoeneerd en niet altijd beschikbaar; wie kon greep dan maar naar de zwarte markt, waarvoor we enkele prijzen geven (te Hoegaarden), in de steden betaalde men meer

Prijzen van voedingswaren (op de zwarte markt te Hoegaarden):

	24.09.1915	01.01.1917	01.09.1917
Boter/kg	4.60 frank	9 frank	20 frank
Eieren/stuk	0.16 frank	0.5 frank	
Varkensvlees/kg		10 à 12 frank	18 à 20 frank

Suiker was zowat het enige product dat zijn vooroorlogse prijs behield



De jonge juffrouw Henriette Evrard (Hoeg. 25.11.1896) (getrouwd Victor Loze), met de 60 leerlingen van de eerste graad tijdens het schooljaar 1916-1917

Tekst op het bord: **'Hulde van dankbaarheid aan de Verenigde Staten, januari 1917, gemeentescholen van Hougaerde'**; met in het midden de Amerikaanse vlag en links het portret van de Amerikaanse president Wilson

Op 26 oktober 1914 was er nog voor vier dagen meel in bezet België. Er was dringend hulp nodig om de dreigende voedselcrisis te voorkomen. Bankier Emile Francqui en grootindustrieel Ernest Solvay hadden kort na de inval een Comité voor Hulp en Voeding opgericht om de bevolking van Brussel bij te staan. Naar het voorbeeld van Brussel werden provinciale comités opgericht. Op 29 oktober 1914 werd het Nationaal Hulp- en Voedingscomité (NHVC) opgericht met vertegenwoordigers van elke provincie. Het bestond uit twee grote afdelingen, een eerste voor voedselbevoorrading en -verdeling en een tweede voor hulpverlening aan vluchtelingen, daklozen, werklozen en oorlogswezen. Het NHVC was een private organisatie die zich opwierp als de spil van het economische en politieke leven in het land. Het comité telde ongeveer 125.000 medewerkers, verspreid over lokale, regionale en provinciale afdelingen

De Amerikaanse hulp van de 'Commission for Relief of Belgium (CRB) van Herbert Hoover was enorm. Zonder deze hulp kon het NHVC niet functioneren.

Uit de annalen van Mariadal komt volgend uittreksel in verband met materiële noden:

'Maar ondertussen begint hier bij ons in het klooster een gevecht dat tot het einde van de oorlog zal voortduren: de bevoorrading in meel, aardappelen, suiker, petroleum, enz., enz. Iedereen staat op rantsoen. De leerlingen zijn binnen, dus nu moeten we niet alleen levensmiddelen hebben, maar ook licht en steenkool.

Eerst behelpen we ons met kleine carbuurlampen. Maar Moeder Overste die er alles wil aan doen om de toekomst van de normaalschool en het pensionaat veilig te stellen zoekt onverdroten naar een aangepastere mogelijkheid om avondstudie mogelijk te maken. Zuster Ignace du Sacré-Coeur, perfect Duitstalig, loopt continu de commandanten van Tienen, Kontich en Leuven af om petroleumbonnen. De toelatingen zijn altijd zeer beperkt, maar zuster Ignace weet van geen ophouden!

Zuster Clementine rijdt met een lichte kar de boeren af om tarwe. Zij slaagt er altijd in Duitse controle te vermijden met haar voorraad zakken graan.

De ravitaillering is gedurende gans de oorlog een immense zorg geweest voor kloosteroversten. Regelmatig lieten ze grasperken omzetten in aardappelvelden en bonenaanplantingen.

De zusters hadden niet alleen zichzelf en de leerlingen te voeden, maar naastenliefde gebodden ook al wie gebrek had te helpen. Elke dag waren er veel behoeftigen aan onze poort, die zelfs afkwamen vanuit Charleroi. Iedereen kreeg een bord voedzame warme soep en dan gingen die mensen soms urenver stappend terug, maar voldaan.'

Dagelijkse bedeling van soep en sandwiches voor alle kinderen van Hoegaarden door de gemeente

'Vanaf de maand oktober 1915 besloot de gemeentelijke overheid tot de dagelijkse uitdeling van soep en sandwiches aan de kinderen van Hoegaarden. Het klooster kreeg haar deel en de kinderen van onze niet-betalende school kregen 's middags genoeg voedsel.

En nog een bijkomende zorg voor de zusters

*Sinds begin 1915 waren er **27 kinderen van Neerlinter**. Zij zijn tot het einde van de oorlog door ons onderhouden.'*

En **burgemeester Henri Dotremont** liet een deel van zijn oogst gratis bezorgen aan het gemeentepersoneel en de burens van de Fabriekstraat (nu H. Dotremontstraat)

Tentoonstelling palmzondag 13 april in zaal Grand Cru samen met de Hoegaardse kunstenaars

De gevechten te Hoegaarden van dinsdag 18 augustus 1914 in het kader van de wereldoorlog, van de Belgische verdedigingsstrategie en de plaatselijke situatie;

Onze soldaten, gesneuvelden, weggevoerden, oorlogsinvaliden en vrijwilligers van Hoegaarden met aandacht zowel voor de gemeente Hoegaarden, als voor de drie parochies Sint-Gorgonius, Overlaar en Hoksem), Meldert en Outgaarden (<Zétrud-Lumay);

De graven
De herinneringen
Foto's en brieven



De officiële erkenning van 'onze helden'

Publicaties
Monumenten
Eretekens (medailles)
Erediploma's
Toespraken

De vlag van de oud-strijders

De remonstrans door de 'helden van Hoksem' geschonken aan de parochie in 1919



De remonstrans



De namen van de schenkers op de voet

De vlucht van de familie Baude – Van Nerum naar Engeland en de zonen aan het IJzerfront en nadien bij de bezetting van het Rijnland

Familiefoto's
Paspoorten
Originele foto's van aan het IJzerfront
Idem uit Duitsland
Origineel relaas van de vlucht vanuit Boom tot Derby in 1914

Laure Van Nerum of liefde in oorlogstijd

Huwelijk in Frankrijk en handgeschreven verklaring haar man niet te volgen naar het front

Kardinaal Mercier (1906-1926), aartsbisschop van Mechelen, wereldbekend en gewaardeerd door zijn houding tegenover de bezetter en zijn Kerstboodschap, de fameuze **herderlijke brief van 1914**, die wereldwijd werd vertaald en verspreid

Wij stellen ook zijn **kalot** tentoon, **geschonken aan de zusters van Mariadal** omwille van hun houding tijdens de oorlog



Kalot van kardinaal Mercier door hemzelf geschonken aan de zusters van Hoegaarden en na zijn overlijden naar Mariadal gebracht in de zomer van 1926 door hulpbisschop Mgr. Legraive

Origineel van de toespraak van de burgemeester van Oorbeek bij de inhuldiging van het oorlogsmonument ter plaatse

Memorabilia, fotomateriaal en diploma's van de **familie Van Helmont** en van de **familie Logist** (uit het archief van de confrérie)

Memorabilia, fotomateriaal en huldedicht bij zijn huwelijk, over oud-strijder **Dewallens Pierre** van Outgaarden

Originele foto's van de inhuldiging van het **Hoegaardse oorlogsmonument**, dat pas in 1927 was afgewerkt



*Toespraak burgemeester Lodewijcks
Rechts de vlag van de oud-strijders*



Het monument aan de Grote Brug

In 1919 werd de eerste steen gelegd aan de Grote Brug van de Gete, waar de eerste doden waren gevallen. Maar kort nadien werden de werken reeds stopgezet wegens geldgebrek, ondanks de inzamelingen. In 1922 was er nog geen verandering gekomen en de oud-strijders van Hoegaarden drongen aan om het oorlogsmonument af te werken.

Maar in 1926 was het nog niet afgewerkt en werd er nog altijd beraadslaagd en in de wind gepraat. Een jaar later, onder het burgemeesterschap van Leopold Lodewijckx kwam het monument er eindelijk.

Het was een mooie vierkante zuil, met enkele trappen, door een ereperk omringd. In fronton prijkte fier het wapenschild van Hoegaarden, met langs de voorzijde een bronzen plaat waarin een held de Duitse arend velt, en onderaan de jaartallen 1914-1918. Aan de twee andere zijden waren ook platen ingewerkt, de ene met vluchtende boerenmensen en de andere met een wakende soldaat. Aan de achterzijde van de zuil prijkte de erelijst met de doden. Bovenop stond een kanon, naar het oosten gericht, vanwaar de vijand was gekomen.

Foto's van de **Franse en Canadese soldaten te Hoegaarden** in 1918-1919

De medailles van Henri Swellen, gesneuveld in 1916 (zie verder in dit nummer)

Burgemeester Dotremont en pastoor Van Gucht tijdens de oorlog

De Spaanse griep teisterde ook Hoegaarden

Armoede, honger, ontbering en ... hulp

Hoe zat het met onze palmprocessie onder de eerste wereldoorlog?

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Uittreksel uit het register van het Apostelgenootschap, jaar 1917

Hougaerde Palmen Zondag 1e April 1917 (geschreven door discipel Debroeck)

Dat is nu voor het derde jaar dat de processie is uitgegaan sedert het begin van den oorlog; en nog ziet men geen einde aan die wrede plaag. Meer kunnen wij van den oorlog niet schrijven; want den bezetter van ons Vaderland is streng op het geen hij geschreven zou vinden.

*Bij den eersten roep des Koning zijnde 2 augustus 1914 is onze makker discipel **Theophiel Fourie moedig vertrokken; om ons Vaderland te gaan helpen verdedigen. Ik heb hem het laatste gezien den nacht voor hij vertrokken is; op de beek aan den uitgang van het dorp; waar de paarden van Hougaerde gereed stonden om te vertrekken***². Daar op dat plechtig ogenblik beloofde hij; dat hij het niet zou vergeten dat hij discipel was; en dat hij zou doen zien voor wat een discipel in staat is; en dat hij moedig zal zijn en strijden tot den laatste. Daar er een discipel in het leger is, heeft de vader besloten van geen noenmaal te houden met Palmen Zondag. Het past immers ook niet dat wij zouden feesten terwijl onze soldaten aan het vechten zijn; in zonderheid terwijl er een discipel ten strijde is. Des morgens na de mis hebben wij nochtans den koffie gedronken; **met koeken die geschonken wierden door den eerwaarde heer pastoor Egide Van Gucht; dat is ook nog al hard; want voor die koeken te doen bakken moet hij zelf bloem leveren; en die is nu niet te krijgen; vermits iedereen op zijne grammen staat is hij genoodzaakt dit van zijne grammen uit te sparen**³.

We schrijven ter zelfder tijd in den boek opnieuw de lijst der apostelen en discipelen volgens het orde dat hun zijn bij gekomen. Eerst en vooral moeten wij zeggen dat den vader der Apostelen schielijk overleden is den 28 October 1916.

Zoo dus: August Van Ex vader der Apostelen schielijk overleden den 28 Oktober 1916; den 10e November is den dienst der Apostelen geweest.

Petrus Kinnaer is vader der Apostelen geworden.

Petrus Brams, Apostel; Anselmus van Kelst, Apostel; August Groezeneken, Apostel; Louis Boets, Apostel; Hubertus Gazia, Apostel; Hubertus Rome, Apostel; Louis Tollet, Apostel; Alfons Dupuis, Apostel; Edouard Rottie, Apostel; Petrus Jadoul, Apostel; Norbert Uitebroeck, Apostel; Francois Saelmaeckers, Discipel; Henri Debroeck, Discipel; Theophiel Fourie, Discipel; Felix Cristens, Discipel - getrouwd in zijn plaats Vanmol Hub.

Florimond Fourie vervangt zijn broeder als discipel tot hij terug van de oorlog komt.

Fourie Alphonse (Hoeg. 11.06.1856), landbouwer, herbergier en handelaar in kolen en bloem, Getrouwd te Hoegaarden op 13.09.1884 met Collaert Rosalie (Hoeg. 20.06.1856)⁴

Hun vijf kinderen zijn:

1. **Fourie Theophile (Hoeg. 18.09.1886-24.01.1935)**, landbouwer
2. Fourie Clement (Hoeg. 26.11.1888)
3. Fourie Blandine (Hoeg. 21.03.1891) x Hoeg. 04.02.1921 met Coppée Ferd.
4. Fourie Elise (Hoeg. 19.09.1893) x Hoeg. 16.04.1921 met Van Nerum Pros
5. **Fourie Florimond (Hoeg. 23.08.1895) x Hoeg. 03.08.1921 met Noë M. Elis.**

² Opgeëist door het leger

³ Zeer veel was gerantsoeneerd (en niet altijd verkrijgbaar); moest ook nog betaald worden

⁴ Bevolkingsregisters Hoegaarden, 1911, dl. 3/75, Stationsstraat 13

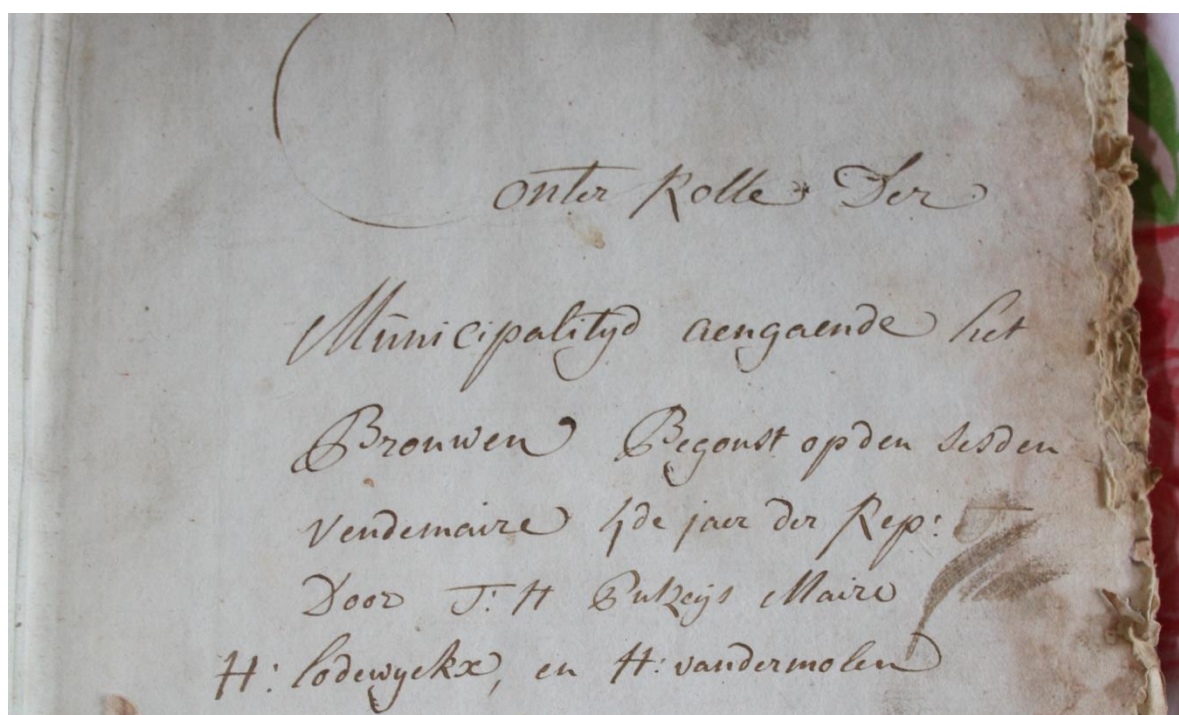
Bier en brouwen in woelige tijden

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko, met dank aan Albert Guilluy)

De tijd van de Franse annexatie 1795-1815

Met de bezetting en de annexatie van onze gewesten door de Fransen na 1790, zal de productie van bier te Hoegaarden aanzienlijk verminderen. Verschillende brouwerijen sluiten zelfs hun deuren en anderen verlagen hun rendement wegens de hoge belastingen. Charles Oudiette⁵ geeft voor het jaar 1798 nog een getal van 38 brouwerijen en 5 jeneverstokerijen op, maar gezien wij zijn bronnen niet kennen stellen wij dit getal zeer in twijfel. Waarschijnlijk werkte hij aan de hand van statistieken zonder onderscheid te maken tussen eigenaars en geassocieerden en beperkte hij zich tot de brouwers die gedurende het jaar 1798 een noemenswaardig aantal brouwsels vervaardigden of lieten klaarmaken. Wat er ook van zij, de volkstelling van 1796 geeft ons de namen van 52 brouwers, eveneens zonder onderscheid van eigenaar- of huurbrouwer. Maar ook deze volkstelling vertoont vele fouten en leemten, zowel in de namen, als de data en de beroepsactiviteiten.

Bij de opening van het brouwleerpad te Hoegaarden op 20 april 2010 was er een document te bewonderen uit het Hoegaardse gemeentearchief, met als titel:



‘Conter Rolle der municipaltijd aengaende het brouwen begonst op den sesden vendem(i)aire 4^{de} jaar der Rep. Door T.H. Putzeys maire, H. Lodewijckx en H. Vandermolend’
(de brouwtaksen werden opgehaald door deze drie laatsten)

Aan de hand van de brouwtaks die door de gemeente werd geïnd hebben we een lijst van de 109 brouwsels tussen dinsdag 29 september en maandag 9 november 1795 aangemaakt. Wij

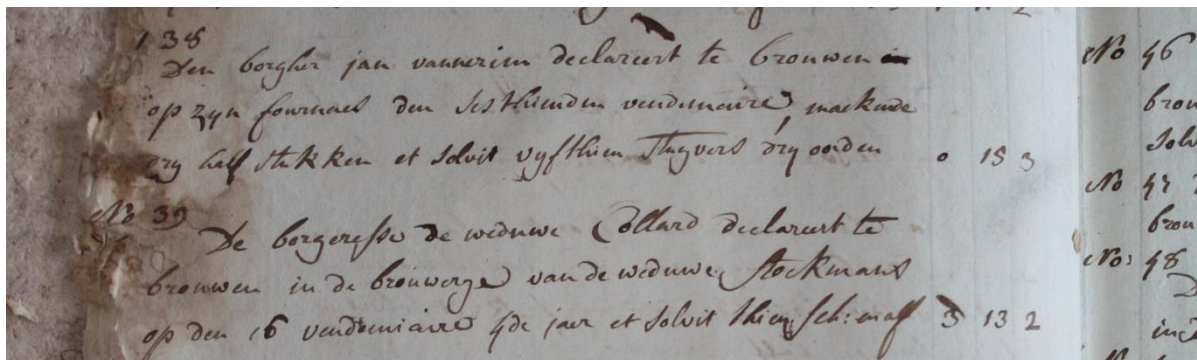
⁵ Oudiette Ch., Le département de la Dyle..., Brussel, an VII (1798-1799), 200 p.

beperken ons hier tot het geven van de lijst van brouwerijen waar de brouwsels werden gerealiseerd.

In alfabetische volgorde hadden we toen als actieve brouwerijen, die van::

De paters bogaarden	De molen van Hoksem
Brieven Francis	Weduwe Nijs
Callu Bernard	De pastoor van Overlaar ⁶
Cluts Servaes	Peeters Bernard
Coenegras Henri	Schepers Servaes
Collard Bernard	Weduwe Stockmans Antoon
Cypers Petrus	Sweerts Jean
Demoor J.B.	Swinnen Henri
Dotremont Joannes	Weduwe Torsin
Dumont J.B.	Trassen G. (?)
Falla Jan	Vanautgaerden J.B. /Henri
Geest G.	Vandermolen Renier/Francis/Joris/ Bernard
Groetaers jan	Vanderstraeten Joris
Kempeneers J.P.	Vanex J.B.
Loos Antoon	Vanhagendoren Carolus
Maes Jan	Van Nerum Francis

Maar merkwaardig is dat **Jan Van Nerum, Henri Lambrechts en Jacobus Swellen bier brouwden op hun fornuis en dus niet in een brouwerij! Daar kunnen wij aan denken als we het over de situatie tijdens de eerste wereldoorlog hebben!!**



'Den borgher jan vannerim declareert te brouwen op zijn fournaes den sestienden vendemiaire maekende drij half stukken⁷ et solvit vijfthien stuyvers drij oorden 0-15-3

De borgeresse de weduwe Collard declareert te brouwen in de brouwerij van de weduwe Stockmans op den 19 vendemiaire 4^{de} jaer et solvit thien sch(ellingen) en alf 3-13-2'

⁶ De pastoor van Overlaar had zijn eigen brouwerij, die als dusdanig benoemd werd in de registers; zo beschikte ook de molen van Hoksem over een brouwerij;

Hou er ook rekening mee dat in 1795 Bost, zoals Overlaar en Rommersom nog tot Hoegaarden behoorden; naargelang wij verschillende voornamen interpreteren komen we tot min. 32 en max. 36 brouwerijen

⁷ Een half stuk bier kwam overeen met een hoeveelheid van 200 à 225 liter

Tijdens de eerste helft van de 19de eeuw floreren de jeneverstokerijen, naast de brouwerijen.

Van Nerum op de Vroente noemt vanaf 1832 zijn bedrijf officieel *Brasserie et Distillerie*, ook al werd er reeds van in 1826 jenever gestookt. Deze bedrijvigheid schijnt te Hoegaarden begonnen te zijn in de 18de eeuw, wortel geschoten te hebben onder het Franse Bewind en dan doorgebroken te zijn in de 19de eeuw. De vermeldingen uit de 18de eeuw zijn schaars. Op 13 november 1764 maken Sieur Jean François Van Autgaerden en Françoise Vandermolen hun huis, brouwerij, *brandevinière* (jeneverstokerij), schuren, stallen, tuin, omheining met alle aan- en afhankelijkheden gelegen nabij de grote brug over aan hun zoon theoloog.(sic)⁸

De brouwerijen en stokerijen die in de loop van de 19de eeuw in werking zijn geweest:

- 1 Brouwerij en stokerij Van Nerum (Charles en later Julien), gelegen op de Vroente aan de brug.
- 2 Brouwerij en stokerij Dumont (Joseph en later Libert), op de Stoopkensstraat over de Dumontstraat, huidige Kauterhof.
- 3 Brouwerij Coenegras (weduwe en kinderen van Servais), op de Beek in het houtmagazijn Vandermolen, na de eerste wereldoorlog brouwerij Brasseur, opgevolgd door Ladeuze.
- 4 Brouwerij Frère (Felicien), op de Tiensestraat in de 'Rode Poort', voorheen was het de brouwerij Vanex.
- 5 Brouwerij en stokerij Dotremont (Servais en later Clement Jacques, bijgenaamd 'Den Duc') op de Beek; kwam destijds tot in een heel stuk in de Vroentestraat. Hier begint Lories als huurbrouwer in 1832.
- 6 Brouwerij Ferdinand Van Hagendoren (opgevolgd door Jules) op de Stoopkensstraat naast de gewezen hoeve 'Spie'.
- 7 Stokerij Lories (Charles Emmanuel) op het kruispunt over 't Nieuwhuys in de huidige hoeve Cipers, destijds 't wit huys' genoemd.
- 8 Brouwerij en stokerij Stapel in de Pastorijstraat.
- 9 Brouwerij en stokerij Lories; Philippe-Jacques Lories begon als huurbrouwer in 1832 en in 1837 was hij eigenaar van de brouwerij en stokerij Sint Arnold in de Stoopkensstraat, tegenover de brouwerij van Ferdinand Van Hagendoren.
- 10 Brouwerij Tomsin (August en later Louis), op de Vroente aan de Beek (naast Pierre Celis).
- 11 Brouwerij Michiels (Henri Pierre François) in de vroegere hoeve-brouwerij 'de Engel'.
- 12 Brouwerij Nijs (Alex en Servais) in het voormalige wezenhuis op de Stoopkensstraat, deze brouwerij gaf rond 1880 haar cliënteel over aan de gebroeders Van Hagendoren.
- 13 Brouwerij Collaert aan de grote brug in de hoeve "De Zwaluwen", die ook in 1940 werd vernield en niet meer heropgebouwd
- 14 Brouwerij Cipers (Arnold en later Felicien, bijgenaamd *Rode Cipers*) op de Stoopkensstraat (nu drie garages).
- 15 Stokerij Coenegras (Petrus Hendrik en Zusters) in de Broedersschool, het huidige Parochiecentrum.
- 16 Stokerij Adams (Arnold) in de Doelstraat, nu huis Mannaerts, het was vroeger een complex dat tot aan de Astridlaan reikte.
- 17 Stokerij en Brouwerij Van Hagendoren (kinderen van Louis), naast de brouwerij Dumont op de Stoopkensstraat, terwijl de stokerij zich in dezelfde straat bevond over de kapel van het H. Hart. De laatste uitbater was Theodoor Van Hagendoren.
- 18 Brouwerij Dewelde, bevond zich in de Tiensestraat, in het oude huis over café Pax.

⁸ Die zoon werd pastoor van Overlaar!

- 19 Brouwerij en stokerij Van Hagendoren (kinderen van Charel), vormde eertijds een complex in de Gasthuisstraat naast de latere firma's Georges (brouwerij Brasseur) en Emiel Van Hagendoren in de latere smidse Vandervesse.
- 20 Brouwerij van het klooster te Klein Overlaar.
- 21 De brouwerij Lories (alias *het groot paenhuys aen de beeck*), in de 17e eeuw werd er gebrouwen door Vandermolen, naderhand door drie generaties Falla, dan door Godts en tenslotte kwam Gustaaf Lories in 1887; in 1915 namen zijn vier zonen en twee dochters de brouwerij met stokerij over, hieruit groeiden de *Groote brouwerijen van Hougaerde*, waar een heel gamma moderne bieren werden gebrouwen; de productie van het wit Hoegaardse bier werd gestopt ca 1930.
- 22 Stokerij Finoulst, aan de grote brug; is verdwenen; laatste eigenaar was Emiel Finoulst.
- 23 Brouwerij Van Dormael (Joseph, uit Beauvechain), op de Houtmarkt in het *Arendsnest* (alias hoeve Smolders), later overgenomen door brouwer Livinus Van Hagendoren.
- 24 Brouwerij Christiaens (Emiel), in de Walenstraat, huidige hoeve Tritsmans.
- 25 Brouwerij Evrard (gebroeders en zusters uit Outgaarden), gelegen op de Vroente over de brouwerij Tomsin, waren geassocieerd met Lories.
- 26 Brouwerij Homble (Weduwe van Henricus) op de Tiensestraat in de in 1962 afgebroken hoeve Haumont '*Willecom in den Struysvogel*'.
- 27 Brouwerij Maes (Hubert en later Engelbert), in de Tiensestraat, later firma R. Giroulle.
- 28 Brouwerij Rottie (Petrus) in de Stoopkensstraat naast de oude brouwerij Lories.
- 29 Stokerij Henri Dotremont, gelegen op de Grote Plaats, latere bakkerij Vandeneucker.
- 30 Brouwerij Nijs te Nerm.
- 31 Brouwerij Van der Molen (Philippe) te Aalst.
- 32 Brouwerij Nijs te Houtem.
- 33 Brouwerij Geerts te Houtem.

Daarnaast zijn er in de 19de eeuw ook nog altijd enkele huurbrouwers die in associatie werkten. Men noemt ze nu gemeenzaam '*teljoorbrouwers*'; maar het is evenzeer waar dat brouwerijen en stokerijen ook zeer snel werden opgeheven

In 1896 waren er in België 2.918 bierbrouwerijen. In 1910 was hun aantal zelfs opgelopen tot 3.244 brouwerijen. Deze aangroei begon in 1870, toen de overheid in het offensief ging tegen het overmatig gebruik van sterke drank.

Met de eerste wereldoorlog kwam een einde aan de hoogconjunctuur voor de brouwerijsector.⁹

Één van de belangrijkste redenen was de opeising van koper en andere metalen door de Duitse bezetter. In 1915 stuurde de bezetter een formulier rond waarop de bewoners aangifte moesten doen van al hun koperen, bronzen en nikkel voorwerpen. De ontmanteling zorgde ervoor dat veel kleine brouwers na de oorlog hun bedrijf niet meer opnieuw opstartten.

Tussen 1900 en 1914 zijn er nog een tiental werkende brouwerijen in Hoegaarden, allemaal met mankracht; geen enkele beschikte over een stoommachine of een gasmotor¹⁰

- 1 Brouwerij *Pot* in de Gasthuisstraat; *Pot* was de bijnaam van Julie Van Herbergen, de weduwe van Emile Van Hagendoren;
- 2 De brouwerij Dumont in de Stoopkensstraat;

⁹ Becuwe F., Bier aan het IJzerfront, uitgave De Klaproos, 2009, 175 p.

¹⁰ Electriciteit werd te Hoegaarden geïnstalleerd in de jaren 1922/3

- 3 De brouwerij Jules Van Hagendoren, eveneens in de Stoopkensstraat gelegen, zoals de vijf volgende;¹¹
- 4 De brouwerij Oscar Van Hagendoren (nu flatgebouw);
- 5 De brouwerij Gustave Cipers (nu fietswinkel);
- 6 De brouwerij Félicien Cipers (nu drie garages);
- 7 De brouwerij Coenegras (nu houthandel Vandermolen)
- 8 De brouwerij *Het Paenhuys*, eigendom van de gemeente Hoegaarden (oud wezenhuis; de gemeente verhuurde de brouwerij aan brouwers die in hun eigen brouwerij niet genoeg bier konden brouwen;
- 9 De brouwerij Tomsin op de Vroentestraat
- 10 Loriers in de wijk Egypte
- 11 De brouwerij Brasseur in de Gasthuisstraat (naast de voormalige firma De Marc)¹²

Slechts weinig brouwerijen van Hoegaarden hebben de eerste wereldoorlog overleefd. In 1920 waren er nog welgeteld een handvol over, alleen de brouwerij Loriers zal zich moderniseren en de ‘Groote Brouwerijen van Hougaerde’ worden

- 1 De brouwerij van Oscar Van Hagendoren die zal stoppen in 1925 (Loriers zal het materiaal overnemen);
- 2 Felicien Cipers die stopt in 1940 nadat zijn grote schuur met de ingehaalde oogst en de loods ernaast met drie bierwagens, geladen met tonnen bier, in de vlammen opgingen. De schuur met het kostbare graan en twee bierwagens werden totaal vernield;
- 3 De brouwerij Coenegras werd overgenomen door Victor Brasseur, daarna door zijn zoon Théophile Brasseur en dan door zijn dochter en schoonzoon Ladeuze-Brasseur; onder de tweede wereldoorlog stopte ook hier de brouwactiviteit
- 4 Brouwer Louis Tomsin sluit zijn brouwerij in 1957;
- 5 De *Groote Brouwerijen van Hougaerde* worden overgenomen door Artois van Leuven in 1962. Artois brouwt verder tot in 1972 de volledige ontmanteling volgt.

Genealogische schets Brasseur – Ladeuze

Brasseur Victor-Joseph (Beauvechain 25.02.1866), neemt de hoeve-brouwerij Coenegras over en zal na het overlijden van zijn vrouw Dotremont M. Colette (Hoeg. 23.10.1864-24.07.1942), naar WalhaiSt.-Paul verhuizen (ferme de Bauderet)

Brasseur Théophile (24.02.1894) x Stroobants M. Hortense (Tourinnes-la-Grosse 21.06.1899), die met hun zonen verhuizen naar Roux-Miroir (1933)

Ladeuze Oscar (Thiensies/Henegouwen 24.03.1891) x Brasseur Elvire (Hoeg. 03.11.1895), zij trouwen te Bossut-Gottechain; hun 2 kinderen werden geboren in Frankrijk

¹¹ Onze verwijzingen naar de plaats van de verdwenen brouwerijen is die van enkele jaren geleden; de huidige status van de vermelde huizen kan veranderd zijn

¹² Met dank aan Albert Guilluy voor 19^{de} en begin 20^{ste} eeuw; voor die periode is zijn kennis onbetaalbaar

Swellen Henri Jacques (Hoeg. 10.07.1889-10.06.1916)), eervol gesneuveld
(M. Dodion en W. Pedjko)

Was spoorwegarbeider zoals zijn jongere broer Armand François (Hoeg. 03.05.1893); zij hadden een oudere zus Melanie (Meldert 05.04.1882) en een jongere zus en 2 jongere broers: Thecla¹³ (Hoeg. 12.10.1896) en Ferdinand Leopold (Hoeg. 11.11.1897) en Alfred Joseph (29.03.1900): de ouders waren Swellen Pierre (Hoeg. 26.02.1859), brouwerijarbeider en herbergier, getrouwd te Meldert op 20.10.1888 met Dethiège Anne Marie (Meldert 07.03.1865) Het overlijden als *'gesneuvelde voor het vaderland'* staat niet vermeld in het bevolkingsregister. Hij was sergeant (van de klasse 1909) bij het 13^{de} Linierement (2/1, 5 Cie). Hij ligt begraven te Adinkerke, Heldenweg, militaire begraafplaats, graf nr 1274.



De overwinningsmedaille (voor- en achterzijde)

¹³ Getrouwd te ¹⁴ Uit Vandermolén Urbain, Het Hoegaardse dialect, 1981 (handschriftuittreksel)

Uitgereikt aan allen die dienst deden in het gemobiliseerde Belgische leger tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918.

Deze bronzen medaille, aanvankelijk voorgesteld door de Franse veldmaarschalk Foch als een intergeallieerde medaille en als dusdanig ook aangenomen, werd ingesteld op 15 juli 1919. Ze volgt onmiddellijk na de IJzermedaille en door latere decreten kon ze ook worden toegekend aan bv. deelnemers aan de Afrikaanse campagnes, leden van de koopvaardijvloot en vissers enz.

Op de voorzijde is de overwinningsgodin afgebeeld met uitgespreide vleugels en staand op een wereldbol. In haar linkerhand houdt ze een lauwerkrans, in haar rechter een zwaard en een lauwerkrans. De keerzijde toont, binnen een lauwerkrans, het Belgische wapen en omheen de rand is de tweetalige tekst "LA GRANDE GUERRE POUR LA CIVILISATION. DE GROOTE OORLOG TOT DE BESCHAVING". Het lint is van het gebruikelijke "regenboog"-type.



Het Oorlogskruis (voor- en achterzijde)

Dit bronzen kruis, ingesteld op 25 oktober 1915, werd toegekend aan militairen voor een daad van moed tegenover een vijand. Ook buitenlands militair personeel kon dit ereteken verkrijgen. Naast daden van moed kwamen nog andere omstandigheden voor uitreiking in aanmerking : bv. militairen met minstens 5 frontsrepen (3 jaar frontdienst) voor goed gedrag, vrijwilligers ouder dan 40 of jonger dan 16 jaar met minstens 18 maand dienst in een gevechtseenheid, ontsnapte krijgsgevangenen welke opnieuw in militaire dienst traden of militairen welke, omwille van oorlogsverwondingen, op inactief werden geplaatst, kregen eveneens het Oorlogskruis toegekend.

Een aantal emblemen konden op het lint aangebracht worden voor Vermelding in de Dagorde: een Vermelding op legerniveau bracht een bronzen palm met de letter "A" (Koning Albert I) met zich mee, vijf dergelijke vermeldingen werden omgezet in een zilveren palm en vijf zilveren in een gouden palm; Vermeldingen op divisie- of regimentsniveau werden aanvankelijk gekenmerkt door bronzen, zilveren of gouden leeuwjes maar deze werden later afgeschaft en vervangen door de eerder beschreven palmen.

Tevens kan een kleinere versie van een koord van een Belgische ridderorde op het lint aangebracht worden, zoals bv. de Order van Leopold I Fourragère.

De voorzijde van het kruis, dat gekruiste zwaarden tussen de kruisarmen heeft, toont een klimmende leeuw in het medaillon, de achterzijde is identiek behalve voor de vervanging van de leeuw door het koninklijk monogram "A". Het lint is rood met vijf groene strepen.



Militaire begraafplaats Adinkerke (foto Willy Sweerts)



Het IJzerkruis (voor- en achterzijde)

Uitgereikt aan diegenen welke, tussen 17 en 31 oktober 1914, deel uitmaakten van het leger strijdend aan de IJzer ("Yser" in het Frans) en er uitmuntend gestreden hebben.

Deze bronzen medaille (met een groene tint en met een medaillon in groen email bovenaan) werd ingesteld op 18 oktober 1918 en volgt in belangrijkheid onmiddellijk op het Oorlogskruis 1914-1918. Ook geallieerde militairen welke aan de IJzerslagen deelnamen, kwamen in aanmerking.

Op de voorzijde staat een naakte, gehelmde man met een lans (het tot staan brengen van de Duitse aanval symboliserend) met aan de rechterzijde de data "17-31 / OCT. / 1914". In het geëmailleerde medaillon kan men het woord "YSER" lezen. Op de achterzijde zit een gewonde leeuw met een slagveld als achtergrond en met onderaan opnieuw het woord "YSER" terwijl in het medaillon het koninklijk monogram, de letter "A" (Koning Albert I) is aangebracht. Het lint is rood (bloed) met brede zwarte (rouw) randen.



Orde van Leopold II, Ridderkruis met palm (voor- en achterzijde)

De grote beroering van 1914-1918 deed heel wat van onze soldaten met veel moed en zelfverloochening strijden. Om deze heldendaden van de dapperste onder hen te belonen, verleende Koning Albert I het ridderkruis van de Leopoldsorde met palmen aan 268 onderofficieren, corporaals en soldaten. De palm waarop het cijfer van de Koning was op het lint van de decoratie aangebracht (KB van 15 november 1915).



Oorlogsherdenkingsmedaille met 1 vergulde kroon (voor- en achterzijde)

Deze bronzen, enigszins driehoekige medaille werd ingesteld op 21 juli 1919 en kon voorzien worden van een aantal emblemen : een kroon voor vrijwilligers, een zilveren balkje per frontstreep, een verguld balkje ter vervanging van 5 zilveren, een rood email kruis voor elke wondstreep enz. Frontstepen werden als volgt toegekend : de eerste streep na één jaar frontdienst, de volgende frontstreep voor elke volgende 6 maand frontdienst. Marinepersoneel en vissers konden een anker op het lint aanbrengen indien ze ook de Maritieme Decoratie hadden ontvangen. Leden van het Expeditiekorps voor Rusland ontvingen een balk "1916-R-1917" of "1916-R-1918".

De voorzijde van de medaille toont het gehelmde hoofd van een soldaat waarbij de helm is versierd met een lauwertak. In de onderste hoeken van de medaille staan de jaartallen "1914" en "1918" terwijl bovenaan de medaille een klimmende leeuw, omgeven door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts). De ommezijde heeft een tweetalig inschrift, onder een koningskroon geflankeerd door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts) : "MÉDAILLE COMMEMORATIVE / DE LA CAMPAGNE / 1914-1918 / HERDENKINGS-MÉDAILLE / VAN DEN VELDTOCHT".



Militaire Verdienste voor Long Service (voor- en achterkant)

Deze bronzen, enigszins driehoekige medaille werd ingesteld op 21 juli 1919 en kon voorzien worden van een aantal emblemata : een kroon voor vrijwilligers, een zilveren balkje per frontstreep, een verguld balkje ter vervanging van 5 zilveren, een rood email kruis voor elke wondstreep enz. Frontstegen werden als volgt toegekend : de eerste streep na één jaar frontdienst, de volgende frontstreep voor elke volgende 6 maand frontdienst. Marinepersoneel en vissers konden een anker op het lint aanbrengen indien ze ook de Maritieme Decoratie hadden ontvangen. Leden van het Expeditiekorps voor Rusland ontvingen een balk "1916-R-1917" of "1916-R-1918".

De voorzijde van de medaille toont het gehelmde hoofd van een soldaat waarbij de helm is versierd met een lauwertak. In de onderste hoeken van de medaille staan de jaartallen "1914" en "1918" terwijl bovenaan de medaille een klimmende leeuw, omgeven door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts). De ommezijde heeft een tweetalig inschrift, onder een koningskroon geflankeerd door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts) : "MEDAILLE COMMEMORATIVE / DE LA CAMPAGNE / 1914-1918 / HERDENKINGSMEDAILLE / VAN DEN VELDTOCHT".



Militaire Verdienste voor Long Service (voor- en achterkant)



LAMBRECHTS, Edmond, geboren te Zetud-Lumay, den 6 Maart 1880.
Hulponderluitenant, Leop. Or. ; Oorl. ; mil. kr. 2^e klas.
Nam eervol deel aan de eerste krijgsverrichtingen en sneuvelde roemrijk in het gevecht van Boitshoucke, den 23 Oktober 1914.

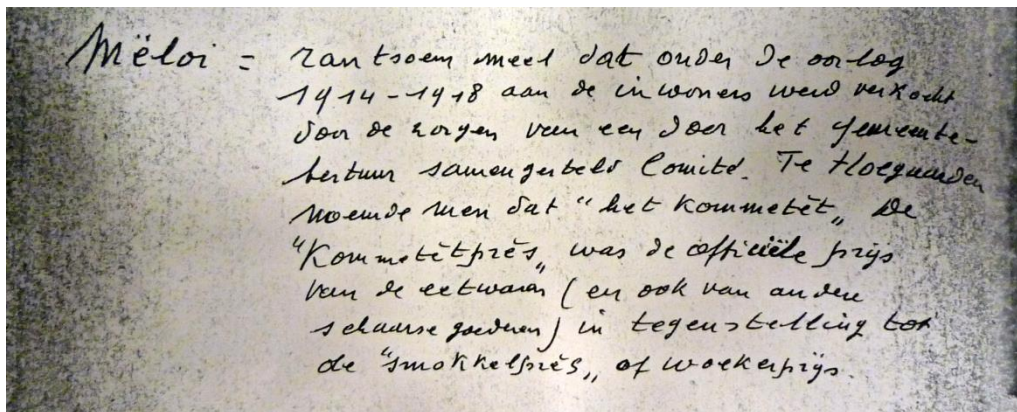
De enige gesneuvelde officier in het heldenboek

Lyr R. algem. directie, Nos Héros morts pour la Patrie, Brussel, 1923, tweede deel, p. 65

Edmond Lambrechts, als **(onder)luitenant**, is de enige gesneuvelde van Hoegaarden – Meldert – **Outgaarden**, wiens foto in het heldenboek is opgenomen

Het boek bevat ondermeer de lijsten van de gesneuvelden, zoals ze in het staatsblad verschenen, de (onder)officieren met foto, zoals hier voor Edmond Lambrechts

Zelfs het Hoegaardse dialect draagt sporen mee van de eerste wereldoorlog



Mëloi = rantsoen meel dat onder de oorlog 1914-1918 aan de inwoners werd verkocht door de zorgen van een door het gemeentebestuur samengesteld comité. Te Hoegaarden noemde men dat "het **kommetèt**". De "**kommetètprijs**" was de officiële prijs van de eetwaren (en ook van andere schaarse goederen) in tegenstelling tot de "**smokkelprijs**", of woekerprijs.¹⁴

Van maand tot maand in het jaar 1914

Januari

Kardinaal Mercier en de bisschoppen van België waarschuwen voor de invloed van de vaak uitdagende kledij van sommige vrouwen

Opdat de soldaten beter tegen hun taak zouden opgewassen zijn zal er vanaf 20 januari elke dag 20 gram suiker aan elke soldaat uitgedeeld worden

Men gaat te Raversijde in de duinen een weerkundig station oprichten. Ook zal men een post voor draadloze telegrafie inrichten voor de ontvangst van de buitenlandse weerkundige snelberichten.

Februari

Binnenkort zullen echte kunstpostzegels verkrijgbaar zijn. De minister van Posterijen en Zeewezen heeft een nieuwe machine besteld die echte prachtstukken kan vervaardigen.

Minister Pouillet wil dat in het onderwijs de moedertaal de voertaal is.

Maart

Op 2 maart vallen er negen doden in de koolmijn van Thuin in Henegouwen.

De koningin heeft op een bal aan dames met al te diepe décolletés te kennen gegeven dat dergelijke kledij niet betamelijk is.

De veldmitrailleurs zullen in de nabije toekomst voorzien worden van 12 trekhonden. De manschappen zullen opgeleid worden in het behandelen en verzorgen van de dieren.

April

Openbare uurwerken in België zullen vanaf april door een draadloos telegrafisch sein van de Eiffeltoren geregeld worden.

De Britse bladen zijn de wapenfeiten van de suffragettes grondig beu. Suffragettes worden voortaan 'wilde wijven' genoemd. (*Engelse feministes die strijden voor vrouwenstemrecht*)

¹⁴ Uit Vandermolén Urbain, Het Hoegaardse dialect, 1981 (handschriftuittreksel)

Mei

Door het beheer van de spoorwegen wordt op 30 mei een pleziertrein uit Brussel-Zuid naar Parijs ingelegd. Voor meer inlichtingen worden de reizigers verwezen naar de aanplakbrieven in de stations.

De buitenlandse politiek van Duitsland, en vooral hun betrekkingen met Frankrijk, Engeland en Rusland worden door de publieke opinie vaak besproken. De pers moet daarbij opletten niet de volksharttochten te doen oplaaien. (België is een neutraal land!!)

Juni

Op 1 juni is de Etna opnieuw in werking getreden. Het begon allemaal met twee hevige aardbevingen

De Amerikaanse uitvinder Edison verbiedt het roken van sigaretten aan zijn 6.700 arbeiders en bedienden. *‘Rokers zijn over het algemeen weinig werklustig en het verbranden van het papier werkt zeer schadelijk op de verstandelijke vermogens.’*

In alle grote steden van ons land worden tegenwoordig kleine Chineesjes aangetroffen die door hun gezicht, kleren en kleine voetjes zeer de aandacht trekken en die allerlei snuisterijen verkopen.

Juli

Een groep ambtenaren van het ministerie van Arbeid heeft in overleg met de geneesheren, een ontwerp ter studie gelegd om spuwbakjes verplicht te maken in de werkhuizen.

De geneesheren verbonden aan de ziekenkassen staken op 9 juli. Ze zeggen dat ze beter moeten betaald worden;

Augustus

Op 4 augustus valt Duitsland ons land binnen. Alle dagdagelijkse nieuwsfeiten worden de volgende maanden door het oorlogsgebeuren in de schaduw gesteld.

Eindstand Divisie 1 (Competitie 1913-1914)

1	Daring Brussel	36 p.
2	Union St.-Gilloise	33 p.
3	C.S. Brugge	30 p.
4	F.C. Brugge	27 p.
5	Racing Brussel	25 p.
6	C.S. Verviers	21 p.
7	Beerschot	19 p.
8	Racing Gent	19 p.
9	F.C. Antwerp	17 p.
10	La Gantoise	13 p.
11	Standard	13 p.
12	Leopold Club	9 p.

Recente publicaties

In het tweemaandelijks tijdschrift 'Geschiedenis'¹⁵ verscheen een artikel over zekere Henry



de neogotische bibliotheek in het kasteel van Meldert (rond 1900)

Shelton Sanford (1823-1891), diplomaat, lobbyist, zakenman en politicus, die in 1888 voor een tijdje, met zijn familie, het **kasteel van Meldert** kwam bewonen. Er staat ook een foto uit de tijd afgedrukt met de familie omringd door het personeel op het bordes. Hij stichtte de stad Sanford in de States en zijn weduwe Gertrude Sanford, die in 1893 overleed, schonk bij testament zijn

bibliotheek aan deze stad. Het museum voor de collectie gebouwd in 1957, draagt sinds 1993 de naam Sanford Museum.

Ter illustratie een prentkaart van ca. 1900 van de prachtige neogotische bibliotheek van het kasteel van Meldert. Gertrude Sanford overleed in 1893 te New-York trouwens en prentkaarten als deze zijn pas gedrukt geworden juist vóór het jaar 1900.

Oorlog en Terpentijn van Stefaan Hertmans¹⁶ plaatst zijn grootvader (°1891) als Gentenaar, beroepsmilitair bij het 2^e Linieregiment, 1^{ste} compagnie, 1^{ste} bataljon en vanaf 6 augustus tot na de slag op de 18^{de} te Tienen.

In 1981 stopte Urbain Martien niet lang voor hij overleed zijn kleinzoon Stefan Hertmans twee schriften toe waarin hij vijftig jaar na datum zijn jeugd- en oorlogsjaren uitvoerig opgetekend had. Urbain Martiens leven is hard. Hij wordt geboren in 1891 en groeit op in een armoedig gezin in de Industriestad Gent. De jonge Urbain kent miserie, werkt op zijn dertiende al in de ijzergieterij, maar zijn bestaan is niet miserabel. Zin voor kunst, godsgeloof en de hechte band tussen zijn ouders maken het verschil. Tot zijn vader sterft - veel te vroeg - en hij het leger in moet. Dan komt de Grote Oorlog. Daartegen bestaat geen enkel verweer. Martien loopt op zijn zeventiende als korporaal zijn eerste veldslag tegemoet, recht de gruwel in. En die eerste veldslag, zijn vuurdoop, heeft plaats rond Tienen op 18 augustus 1914. Vanaf 6 augustus tot 18 augustus krijgen we een beschrijving van het soldatenleven en beschouwingen over mensen en landschap te en rond Tienen. Daarna neemt hij nog deel aan de slag van Schiplaken en maakt hij de stabilisering van het front aan de IJzer mee.

Zeer aan te raden lectuur van een auteur die op een geslaagde manier een mengeling heeft gemaakt van fictie en reële feiten. Het boek kende nu al verschillende herdrukken en de vertaalrechten zijn al in 8 landen verkocht.

¹⁵ L.M., De idioot van de koning, -Geschiedenis, IV (2013), nr. 8, p. 56-57

¹⁶ Hertmans Stefaan, Oorlog en Terpentijn, De Bezige Bij, verkrijgbaar langs Davidsfonds, 2013, 334 p.

‘...Tegen de schemer, na een uitputtende mars van bijna tachtig kilometer, kwamen we aan in Hakendover, een gehucht (sic) net voorbij Tienen. De lucht was zo zuiver en stil dat de bomen gevangen leken in een soort gestold warm glas. Zwaluwen wentelden door de lucht, muggen dansten boven de grachten... We werden ingekwartierd op een grote pachthoeve. (6 augustus)

...

Maar nu liggen we hier al dagenlang achter een korenveld dat ons het uitzicht belemmerd. Op gezette tijdstippen hebben we veldoefeningen, die vooral lijken te dienen om ons bezig te houden en te vermoeien. Langs de uitvalswegen hebben we stelselmatig bomen moeten omhakken. Die liggen kriskras over de wegen om een verrassingsaanval te verhinderen, iets waarin we eigenlijk niet geloven. In de stille koelte van de zomerochtend zijn hier en daar de boeren hun korenvelden aan het maaien, de trage slag van hun zeisen komt soms dichterbij en verwijderd zich dan weer... het eenzame, ritselende geluid van de talloze vallende halmen langs de ijlfijne snede van de zeis, alleen onderbroken door het hoesten van een koe op een weitje, het blaffen van een hond in de verte.

...

Het is 9 augustus, een woensdag, de zon schijnt...In het oosten drijft, reusachtig en onwerkelijk als een droombeeld, een zeppelin traag door de ijle blauwte van de middag voorbij... zwarte rookpluimen stijgen op in het oosten, we horen enorme ontploffingen, vogels zwenken als geschoten uit de lucht omlaag, vee stampet angstig en rammelt aan de kettingen in de schuren.

...

Tegen de avond komen we aan in Tienen. Gebouwen worden gevorderd, we gaan liggen op de koele vloertegels in de lege gangen van een school..

...

Op 18 augustus, na de middag, trilde plots de grond.... We zagen hoe het in de verte brandbommen regende op de stad Tienen...

*(Hertmans Stefaan, oorlog en terpentijn, De Bezige Bij, 2013, sporadisch
Uit de dagboeken van zijn grootvader, beroepsmilitair bij het 2^e Linierregiment, 1^{ste}
compagnie, 1^{ste} bataljon*



FAMILIEVERENIGING VANDENBEMPT

STAMBOOMDAG HOEGAARDEN

20 september 2014

Beste,

Ben je ook op zoek naar je eigen voorouders, wie ze waren, waar ze leefden en wat ze deden? Ben je ook nieuwsgierig naar andere hedendaagse afstammelingen van je eigen voorouders? Ben je ook gefascineerd in het lokale alledaagse leven in vroegere tijden? Neem dan zeker deel aan ons stamboomevenement op zaterdag 20 september 2014 te Hoegaarden.

Als familievereniging Vandenbempt vieren we dan ons 30-jarig bestaan met een stamboomdag en we wensen hierbij zoveel mogelijk geïnteresseerden te betrekken. We zoeken personen, verenigingen, heemkundige kringen, ... die hun opzoeken met ons willen delen en die dag samen met ons willen tentoonstellen.

Heb je interesse stuur dan een mailtje naar: willy.vandenbempt@telenet.be en dan zullen we verder afspraken maken. Deelname is gratis en de tentoonstelling is open van 10 tot 17 uur. Daarna volgt er een receptie waar de tentoonstellers ook op worden uitgenodigd.

**Plaats van het evenement: Instituut Mariadal Hoegaarden
Klein Overlaar 3
3320 Hoegaarden**

**Vanwege het bestuur van de familievereniging,
Willy Vandenbempt, voorzitter**

Wij nemen met de confrérie en ons archief over de eerste wereldoorlog deel aan deze manifestatie ingericht door de familiegedilde Vandenbempt, die ook een trimestriële uitgave verzorgt, nu reeds aan zijn 30^{ste} jaargang;
Hoeven wij nog te benadrukken dat deze familie haar wortels heeft te Hoegaarden

Inhoud van de 49^{ste} jaargang van Alpaidis

Anno XII nr. 190 1/2013

De slag van Hoegaarden, 1013 (Rik Cipers)

*De magistraten van Antwerpen vragen garanties aan de Hoegaardse brouwers
(Dr G. Vandenbempt)*

De Hoegaardiers gesneuveld voor het vaderland (1914-1918) (M. Dodion en W. Pedjko)

*De familie Finoulst duikt ook op in het archief van de Confrérie der V Geslachten van
Hoegaarden (M. Dodion en W. Pedjko)*

Nieuwe publicaties waarin Hoegaarden een plaats heeft

*Heemkundig nieuws: 48^{ste} Nationaal Congres Familiekunde Vlaanderen op zaterdag 4 mei
2013, met voorstelling van ons archief*

*Alle eigenaars, met hun woonplaats en beroep, van de bebouwde en onbebouwde percelen te
Meldert (Kadastrale legger Popp, ca 1860) (bewerking M. Dodion en W. Pedjko)*

Inhoud Familieschoon, jaargang 2012

Inhoud Alpaidis, jaargang 2012

Anno IL nr. 191 1/2013

*De eigenaars van de brouwerijen te Hoegaarden in de cijnsregisters van de prinsbisschop van
Luik tussen 1715 en 1732. (Dr. G. Vandenbempt)*

**De slag van Hoegaarden in het jaar 1013 was meer dan een voetnoot in onze geschiedenis
(M. Dodion en W. Pedjko)**

J. Vander Velpen en zijn studie over de slag van Hoegaarden

De veldslag van 1013 aan de hand van de beschikbare bronnen

Waar wou prins-bisschop Balderik zijn burcht laten bouwen?

Waar werd de strijd beslecht?

Zo zag ca. 1850 een Luiks geschiedschrijver de veldslag

Publicatie: Genealogie en geschiedenis van de familie Fox (Hoksem, Hoegaarden (Wim Rock)

De Sint-Gorgoniuskerk in 'Dimanche', van 2 juni 2013

Anno IL nr. 192 3/2013

De slag van Hoegaarden (vervolg)

De feestelijkheden van 28 en 29 september 2013

Gravin Alpaidis, de laatste van het graafschap Bruningerode

Het leven rond het jaar 1000

Anno IL nr. 193 4/2013

-Afstamming van koning Boudewijn (1930-1993) van gravin Alpaidis van Hoegaarden

-De wereldoorlog 1914-1918 te Hoegaarden en omliggende (M. Dodion en W. Pedjko)

-Lezing door François van der Jeught te Mechelen: Was Thomas Hazart (†Mechelen, 1610) wel
de "Meester met de Davidster"?

-Bieractualiteit, waarom niet eens aandacht schenken aan 'bruin' bier? Publicatie van een
geschiedenis van de bieren van Oudenaarde en omgeving

-Wie troebel kijkt... reactie op een commentaar over de Slag van 1013 (M. Dodion)

-Oplossing van de vragen bij de leerlingenbrochure over de slag van Hoegaarden

Inhoud van de 54^{ste} jaargang van Familieschoon

43 NR (1/2013)

Art. 162. De familie Grootjans , Hoksem-Hoegaarden link tussen de families Van Nerum van Hoegaarden en van Waanrode en Hoegaarden kermis in de helft van de 19^{de} eeuw (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Art. 163. STAMBOOM - en wat geschiedenis - VAN DE FAMILIE FOX (Hoegaarden) (Tienen) (Charleroi), derde deel: de zevende generatie (*Wim Rock*)

Art. 164. Aanvulling bij de stam Van Nerom-Quintens

Art. 165. In memoriam

Art. 166. Inhoud Familieschoon 53^{ste} jaargang (2012)

44 NR (2/2013)

Art. 166 Dokter Justin Van Nerum (1816-1876) x Albertine Pruvost (1823-1889)
(*M. Dodion, W. Pedjko en Werner Peene*)

Art. 167 48^{ste} Congres Familiekunde Vlaanderen te Dilbeek van zaterdag 4 mei 2013

Art. 168 Sweerts – Bost in 1761: opmeting door landmeter Charlot van Jodoigne
(*M. Dodion en Wasily Pedjko*)

Art. 169 Pastoor-deken Hubert Sweerts en zijn onderpastoor zijn wel degelijk veroordeeld tot deportatie door het Franse bewind in 1798, lot dat ook familielid pastoor Pierre Lowet onderging
(*M. Dodion en Wasily Pedjko*)

De kerk van Hoegaarden in *Dimanche* (02.06.2013)

45 NR (3/2013)

Art. 170 Over de slag van Hoegaarden, Alpaidis en de Confrérie
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

46 NR (4/2013)

Art 171. Dokter Justin Van Nerum (1816-1876) x Albertine Pruvost (1823-1889)(V/17) (*vervolg art. 166*)
(*M. Dodion, W. Pedjko en Werner Peene*)

Art 172. Notices de famille sur la branche de/Notas over de familietak Francis Van Nerum x Catherine Aerts 1815 – 1874
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Art. 173. De Hoegaardse vrijwilligers in de eerste wereldoorlog
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Art. 174. Drie broers, één familie in de eerste wereldoorlog: De gebroeders Vanhelmont Natalis, Florimond en Herman
(*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Art. 175. De foto's van de Regentiedag 2013

Inhoud van Familieschoon nr. 47 (NR), 55^{ste} jaargang, 1/2014

Verslag vergadering confrérie van 18 januari 2014

Art. 176 Leon Van Nerum, 11^{de} Linierregiment kreeg o.a. de herinneringsmedaille

Maar hier willen wij nog eens de nadruk vestigen op de schrijfwijze van namen door overheden en andere instanties

Art. 177 Liefde in oorlogstijd, het huwelijk van Laure Van Nerum in 1916

(M. Dodion en W. Pedjko)

Art. 178 Fernand en René Baude schreven een reisdagboek over hun vlucht van Boom naar Derby (Engeland), opgedragen aan hun moeder Constance Van Nerum

(M. Dodion en W. Pedjko)

FAMILIEVERENIGING VANDENBEMPT STAMBOOMDAG HOEGAARDEN (20 september 2014) in Mariadal

Inhoud van Familieschoon 54^{ste} jaargang (2013)

Niet te missen evenement

De 12^{de} *Nacht van de Geschiedenis* georganiseerd door het Davidsfonds gaat door in het

Parochiecentrum Hoegaarden Tiensestraat op dinsdag 25 maart 2014 om 20 uur

De Groote Oorlog in Oost-Brabant

In de begintijden was onze streek het trieste centrum van de wereld(geschiedenis) vanwege strijdtonelen en gruweldaden tegen de bevolking. In de vier lange jaren bezetting die erop volgden stond overleven centraal. Johan Viaene (gids en WO I-verzamelaar) beschrijft de littekens en schuift verrassende gebeurtenissen, figuren en vragen naar voor.

7 euro (Davidsfondsleden 5 euro), inclusief drankje en hapje; inschrijven voor 18 maart

Davidsfonds Hoegaarden@telenet.be

Jean Pierre Dendooven, 016/76.69.89

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring

Yvette Kleynen (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Etienne Grooten (secretaris), Elise De Dobbeleer, Diane Nitelet, Bart Hendrix, Arthur Van Nerum, Caroline Geens, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Maurice Dodion,

De Heemkundige Kring Hoegaarden geeft 2 tijdschriften uit.

- **Alpaidis** (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5
- **Familieschoon**, tijdschrift van de Confrérie van de V Geslachten (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5 €

Men kan zich ook abonneren voor de 2 tijdschriften samen voor 20 €

Ons rekeningnummer : 310-0370021-52

Onze website: www.heemkring-hoegaarden.be

Inlichtingen: Etienne Grooten, Residentie Beatrijs 169 te 3300 Tienen 016/81 72 35

e-mail: dodionm@hotmail.com